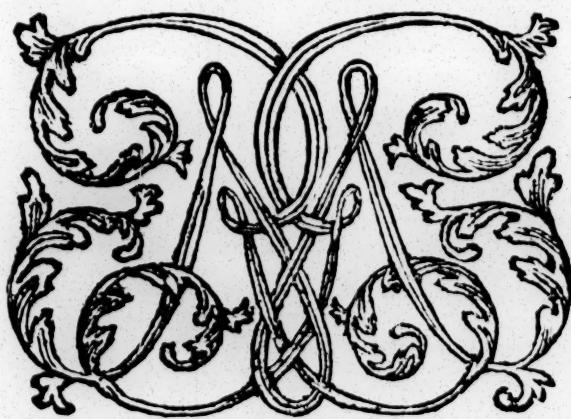

DISPUTATIO JURIDICA,
DE
Compensationibus:
QUAM
FAVENTE DEO OPT. MAX.

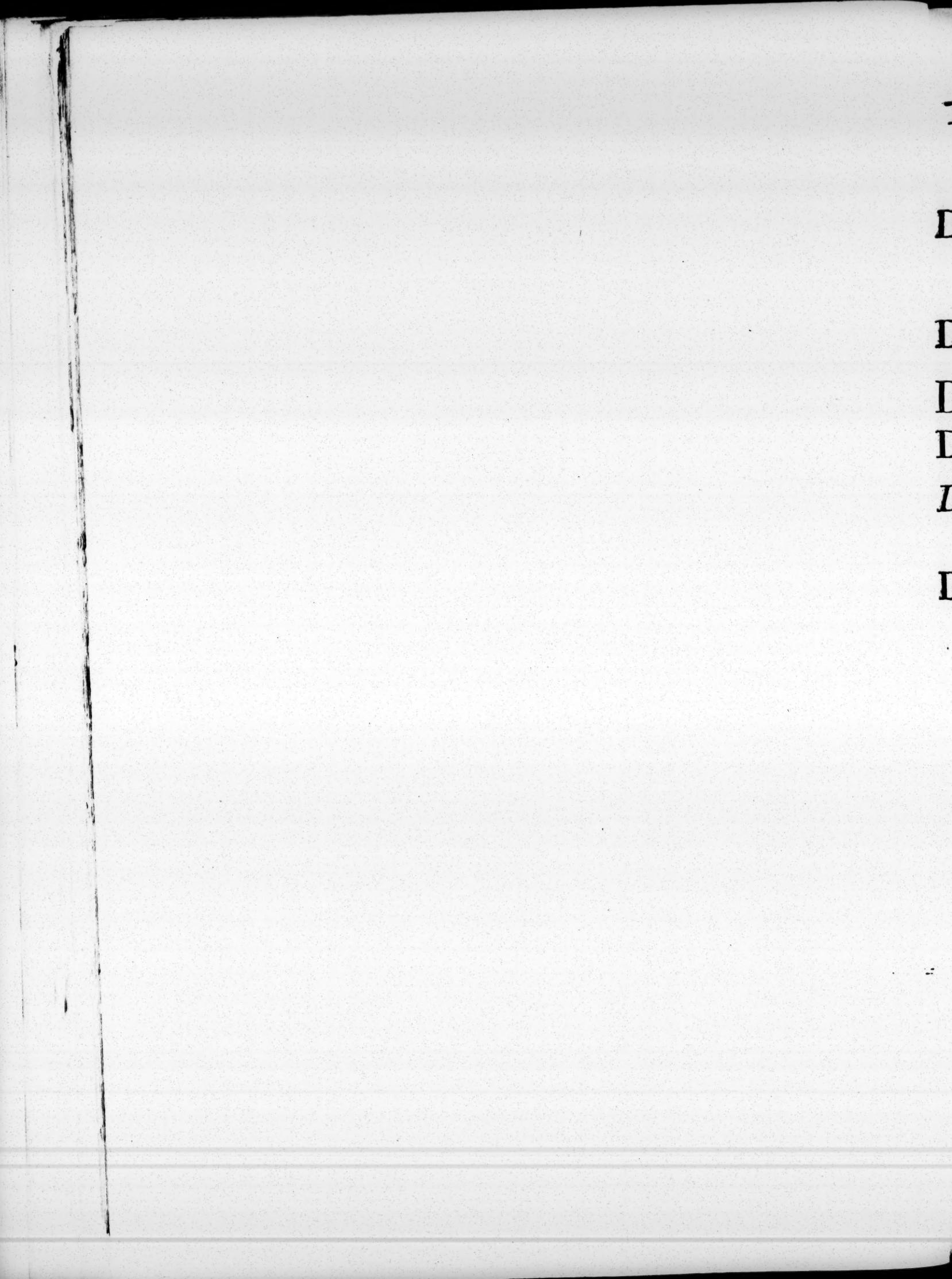
Ex Authoritate Cl. ac Celeberrimi Viri
D. D. JACOBI STEUART, Equitis Aurati,
Advocati REGII, Inclytæ

FACULTATIS JURIDICÆ
DECANI:

Necnon, ex ejusdem FACULTATIS JURIDICÆ
Consensu & Decreto,
Pro ADVOCATI munere consequendo,
Publicæ Etuditorum Ventilationi exhibet,
JACOBUS STEUART Auct. & Resp.
Ad Diem 30 Junii Hora Locoque solitis.

EDINBURGI,
Ex Officina Typographicâ Georgii Mosman. M.DC.XCIV

Amplissimis, Spectatissimis, ac Generosissimis Viris.

D. D. ARCHIBALDO STEUART de
Burray, Equiti Aurato ac Baronetto.

D. GULIELMO CRAGIE de *Garsay,*

D. JACOBO GRAHAM de *Græmshall,*

D. HENRICO GRAHAM de *Braknes,*

D. JACOBO BAIKIE de *Tankerness,*

NEC NON

D. JOANNI STEUART de
*Burgh Fratri suo Germano, Amantissi-
mo, ac Generosissimo,*

*Disputationem hanc Juridicam, unà cum se-iphò,
eà quā par est, reverentia.*

D. D. D.

JA: STEUART.

A 2

Dif.

Disputatio Jurídica,

D E

COMPENSATIONIBUS.

CUM ex accuratæ methodi Legibus necesse sit usum & vim Nominum prius expendere, de verbo aliquid præmittendum est, antequam ad rem ipsam veniamus. Compensare itaque originem habet à vetusto æs non signatum adpendendi ritu, & est quasi simul ponderare & retribuere, ac Damnum cum lucro quasi conferre & computare.

Thesis I.

Compensatio autem hæc definitur à *Modestino* in *l. 1. ff. h. t.* *Quod sit Debiti & Crediti inter se contributio.* Hoc est, Liberatio ab Obligatione, & debito per æris sui computationem, vel etiam, quod eodem redit, æris alieni imminutio, per id quod invicem debetur, usque ad concurrentem summam, ita ut quod alicui creditum est, id jam ipso Jure ob mutuas Obligationes deberi desinat: *Quod maxime respondet æquitati, cuius mentionem facit Alexander Imperator in l. 5. & 6. C. b. t.* quæ (remotis litium ambagibus) non fert aliquem petere quod eidem sit restituturus, quia interest nostra, scil: ad pluralitatem judiciorum evitandam, potius non solvere, quam solutum repetere. *l. 3. f. b. t.* Cum tamen omne debitum Compensationem rite non admittat, operæ-prætium erit, notissima quædam hujus debiti requisita enumerare. 1. Ut sit verum. 2. Utrinque. 3. Liquidum. 4. Purum ac Præsens. 5. Certum. 6. Illarum rerum quæ Compensationem admittunt: Hisce præmissis videbimus, quibus & adversus quos Compensatio detur, tunc quo modo ipsa Compensatio fiat, & tandem quis sit ejus effectus.

Primo requiritur, ut sit debitum verum, hoc est, quod cum effec-
tu peti possit nam secundum l. 14 ff. b. t. quæ per exceptionem
perimi possunt, in Compensationem non veniunt; unde excluditur
Debitum merè civile, quale est id quod vi, metu, aut errore pro-
missum est. §. 1. & seq: *Inflit. de Excep.* Quod stricto quidem Jure
Civili actionem parit, sed ei adjuncta exceptione, quæ actionem pe-
nitus excludat, adeoque nihil intereat, ipso Jure quis actionem non
habeat, an talem quæ per exceptionem infirmari potest. l. 112. de
R. 7. Verum etiam censetur, ad Compensandum Debitum, quod
licet peti non possit, tamen solutum repeti nequeat, exempli causa, de-
bes mihi decem ex pacto, hæc à me petere non potes, quia ex pacto
nulla nascitur actio. l. 7. § 3. ff. de *Pact.* Veruntamen naturaliter mihi
obligaris. l. 5. § 2. ff. de *Solutio.* Si ergo centum tibi ex alia causa
vere debeam, recte tecum Compensabo decem ea quæ mihi pacto debes.
Item Pater credit pecuniam Filio, in potestate constituto, vel Frater
Fratri sub ejusdem Patris potestate, inque Filius Patri, nec Frater
Fratri civiliter obligantur, sed tantum naturaliter. l. *Frater à Fratre*
38. ff. de *Cond: Ind.* Si tamen Filius hic Emancipatus Contraxerit
cum Patre, ita ut Pater ei cœperit debere, & Filius debitum à Patre pe-
tit, recte Pater compensabit pecuniam ante Filio mutuo datam, quam-
vis naturaliter tantum Debitam, nam ut *Ulpianus* l. 6. ff. b. t. diler-
tè scribit, etiam id quod Naturaliter debetur, in Compensationem
venit, cum & ad hoc solvendum Jure Gentium adstringimur. l. 84.
§ 1. de R. 7. Licet id Jure Civili exigi nequeat, novum enim non est
Jure Civili denegari actionem, & tamen ex æquitate concedi Com-
pensationem, Exceptionem, Deductionem, Retentionem. l. 48 ff. de
R. V. l. 51. ff. de *Cond: Ind.* cumque hujus Debiti, licet per errorem
Soluti, non sit repetitio. l. 13, 19, & 64. ff. de *Cond: Ind.* l. 10. ff.
de O. & A. l. 3. C. de *Usur.* Consequens est, posse hoc ipsum, cum alio
quovis Debito Compensari; Ratio est, quia Compensatio non alia de
causa Debitorem liberat, quam quod & ipsa numerationem quandam
brevi manu continet, & pro solutione ipso Jure habetur. l. 4 C. b. t.
l. 10. ff. eod. Adeoque Debitum hoc de quo loquimur, omnes ef-
fectus habet, quos habet & naturale & civili Debitum simul, una de-
tracta actione: Nisi vero id naturale Debitum, in totum à Jure Ci-
vili

vili destituatur, ut in obligatione ad remunerandum, *l. 25. ff. § 11.*
de hered. Pet. vel cui exceptio perpetua obstat, quo pertinet. *2. C.*
b. t. l. 30. 40. 41. ff. de Cond. Ind. & tot. tit. ad S. tum. Veli. Hic
venit resolvida Quæstio, apud Interpretes satis acriter Disputata,
Num Oligatio qua quis utitur, ad Compensationem alterius Debiti,
præscriptione extincta, eum contra Adversarium poterit defendere :
Si modo ante lapsum præscriptionis tempus, mutuus fuit utrinque
Concursus, quod hoc exemplo illustrari poterit. Ante annos viginti
mutuo mihi dedisti Centum, hodie tibi Centum in mutuum concedo,
hæc post decennium à te repeto. Tu mihi exceptionem Compensationis
opponis, quæritur an recte ? Negant aliqui, quia mihi hodie
competit replicatio præscriptionis, Quorum Opinionem non sequi-
mur, quia sufficit quod tum competit Compensatio cum Centum
tibi mutuo dare, etenim orti Debiti tempore Compensatio statim
subfuit, & Obligationem prioris Debitoris ipso Jure sustulit, ac ita
præscriptionem per necessariam consequentiam interruptum.

III

Secundo requiritur utrinque Debitum, hoc est, ut Actor Reo, &
Reas vicissim Actori debeat. Creditor enim Compensare non cogi-
tur, quod alii quam Debitori suo debet *l. 1. §. 18. b. t. l. 9. C. eod.* Un-
de non Compensatur Tutoris proprium Debitum, cum eo quod Pu-
pilli nomine petit *l. 23. ff. b. t.* Nec Debitor alteri hæredum obliga-
tus, Compensat quod ab alio sibi Debetur *l. 16. ff. b. t.*

IV

Tertio desideratur ut sit Liquidum *l. ult. §. 1. C. b. t.* sive per Con-
fessionem, sive per Sententiam, aut alias tale quod statim liquidari
& exigi sine dilatione possit, quod quando fiat, Judicis Arbitrio relin-
quendum est, non si in altero requiratur major indagatio, Cessante
Compensatione, solvendum Actori, ita ut alterius Debiti Cognitio
reservetur alii Judicio *d. l. ult.* Nam immediata illa compensandi Ra-
tio vult, ne Debita sint Controversa, cum alioqui factum hominis sit
necessarium ad æqualitatem utriusque Debiti Constituendum quod
expeditæ Debiti & Crediti inter se contributioni quæ ipso Jure compe-
tit adversatur,

V. Quar-

V

Quartum requisitum est, ut Debitum sit, Purum ac Præsens, ideo quod in diem Debetur, Compensari non potest antequam dies extiterit *l. 7. ff. b. 1.* Utputa petis a me 10, quæ verè tibi Debeo, tu vicissim mihi ex alia causa 10. Debes, sed quæ promisisti Calendis proximis, si a me petas non possum Compensare, quod mihi in diem debes, quia ante Diem invitus non debes, alioqui auferetur tibi Commodum temporis, quod Obligatione tibi Constitutum est. Sed hic obstat *l. 10. de Cond. Jud.* ubi diserte scribitur, in Diem Débitorem adeo Débitorem esse, ut quamvis ante Diem solverit repetere non possit: solvit igitur Débitum: Nos autem Indebitum dicimus. *Respond.* Quod in diem Debetur, statim Debetur volente Débitore, invito non Debetur. Debetur illo volente, quia totum id spatiū pro illo Comparatum est. Licet igitur illi eo non uti, quia licet unicuique iuri pro se introducto renunciare *l. pen. de part.* Sed totum hoc ita intelligendum est, si dies per Contrahentes adjectus sit, non vero per leges ex æquo & bono, quo in Casu nihil impedit quo minus statim Compensari possit, quia revera Débitum in se purum est, ideoque quod ex Judicati Causa mihi Debetur, si Judicatus à me quid petat, Compensare cum eo possum, etiam ante diem Judicato præstitutum *l. 16. §. 1. b. 1.* Ad exemplum in diem Débiti, etiam quod sub Conditione pendet Compensari nequit, cum maxime sit illiquidum, imo Indebitum juxta *§. 4. Inst. de V. O.* atque ideo existente demum casu, in quem dilata est, dies hujus Obligationis cedit, neque antea quicquam Deberi Intelligitur *l. 213. de V. S.* Hac occasione Quæritur, an quod certo loco Débetur, alio in loco recte Compensari possit? Et Respondeat Juril-Consultus in *l. 15. ff. b. 1. Jurata l. 2. §. ult. ff.* de eo quod *cert. loc.* posse, modo habeatur ratio ejus quod interest destinato Loco dari.

VI

Quintum requisitum vult, ut Debitum sit certum, id est de quo constet, quid, quale, quantunque sit quod Debeat *l. 75. ff. d. v. o.* ita ut Débitum alternativum Compensationem respuat, nisi sit facta electio *l. 22. ff. b. 1.*

VII.

Sexto requiritur, ut sit Debitum carum rerum quæ Compensationem recipiunt, quales sunt res quæ ejusdem generis ejusdemque bonitatis sunt, & functionem seu permutationem in suo genere recipiunt L. 4. C. b. r. Ita recte Oleum cum Oleo, Pecunia cum Pecunia, Frumentum cum Frumento, Vinum cum Vino, Compensatur: etiam ex causis sive Contractibus dilparibus, ut si tibi centum debeam ex Vendito, tu mihi sexaginta ex mutuo, facta Compensatione non nisi quadraginta debeo, & certe sicut res dissimiles, vel aliud pro alio in vito Creditori solvi nequeunt L. 2. § 1. f. R. C. ita quoque nec Compensari; ideo est quod corporis cum Corpore, sive Speciei cum Specie, vel Corporis cum quantitate, vel Quantitatis cum quantitate, ea, quæ se habet ad instar speciei Compensatione nulla est, idque proper inæqualem Corporum estimationem. L. 27. § 4. f. de Cond. Ind. & quia ipsa Compensatione est quedam solutio. L. 4. f. quis pot in, pig. facit ad hæc præterea affectus & probabile interesse, quæ circa species prætendi posset, quod non est idem circa quantitatem, cuius una species pro alia recte datur, cum functionem in suo genere recipiat: Nisi (ut supra attigimus) quantitas expresse tanquam species debeatur, veluti certi nummi qui in arca sunt, tunc enim demonstratio illa, nummorum naturam aliquatenus mutat, sic ut quantitas loco speciei fungatur, ideoque illic jus compensandi cessat, cum ipsa nummorum Corpora restituenda veniant, L. 51. f. de leg. J.

VIII.

Hilce præmissis suadet ordinis ratio, nt jam videamus, quibus, & adversus quos Compensatione competit; & est Regula dari jus Compensandi quibusunque Debitoribus, adversus quoicunque Creditores à quibus sibi debetur. L. 1. & seqq. L. ult. C. b. r. Nec interest quis sit Creditor, privatus, fiscus, an Resp. L. 12 f. b. r. L. 46. § 4. & 5. f. de Jus. Fis. L. 3. C. b. r. Nec etiam qua ex causa sit debitum, ex eadem, an ex diversa, actione reali, an personali, bona fidei, an stricti juris § 30. Inst. de Actio L. ult. C. b. r. ex Contractu, an ex Malicio utrinque debeatur, L. 10. § 2. f. b. r. & hoc quidem Jure novo. Verum Jure Veteri, non eodem modo, in omnibus Acti-

nibus hæc Compensatio admissa fuit, nam in bonæ fidei Judiciis Compensatio fiebat ipso jure, utque illis inesset, etiam si ab initio litis a reo nulla ejus esset facta mentio: In Judiciis autem stricti Juris reus, cui quid vicissim ab actore debebatur, necesse habebat id propria Actione petere, usque ad rescriptum *Divi Marci*, ex quo & in stricti Juris Judiciis potestas Compensandi admissa est, opposita doli mali exceptione § 30. *Infl. de Alt.* quæ exceptio à Prætore erat impetranda, & formulæ inserenda, cuin alias Judex ejus rationem habere non posset, nec ab ea ne quidem sub prætextu æquitatis recedere: Quid tandem constitutione *Justiniani* latius introductum atque ipso iuris admissum est in omnibus indistincte Judiciis, *D. l. ul.* quæ tamen Regula aliquas patitur Exceptiones: Nam 1. excipitur Actio Depositi, quam ideo excepisse videtur Imp. ne mora ulla interponeretur reddendi Depositi, quod solius custodiæ causa datur, donec visum erit Dponenti repetere. *l. ul. C. b. t.* Hocque adeo verum est, ut ne quidem aliter pacificando effici possit. *l. 1. § 45. & 46. ff. Depos.* 2. Denerat Imperator Compensandi Jura possessionem alienam perperam occupantibus, adversus eos qui occupatam possessionem, interdicto recuperandæ possessionis juste repellant, quandoquidem spoliatus am omnia est restituendus. *l. 7. C. ad l. Jul. ac vi Public. junct. l. un. C. si. & Mons. pos.* Cum interfit Recip. possessionem per vim erectam quam primum restitui, ne detur occasio ad Delinquendum, & malo exemplo permittatur, repetenti Compensationem objicere. Possent & huius alii casus addi, in quibus Com. enatio cessat, qui maxima ex part. videri possunt in *l. 46. § 5. ff. ac Jur. Fisc.* *l. 1. 7. C. b. t.* Ideoque brevitatis causa à nobis omittendi, quibus ergo exceptis, habet locum Compensatio inter quoslibet inter quos est Debrium utrinquam quod Terius debet in eam duci non patitur æquitas. *l. 18 § 1. ff. b. t. l. 9. C. cod.* Qui tamen cessum habet Debrium, & ita Procurator in rem suam factus est, recte Compensationem objicit, *D. l. 18 pr. b. t.* quod procedit si e donatam, venditam, in solutum datum aliove titulo proprietatis Actionem habet transitam, quia loco De mini habetur. Sed an Cessionarius etiam patitur Compensationem ius, quod Ceden vicissim debet Cessio, id est, ei contra quem Cessio data est? Herique distinguunt inter Cessionem ex causa onerosa factam & lucrativam. Ex hac pati deberi Compensationem, ex illa non cogitatur, nam natura Compensationis non videtur recipere distinctivum.

nem onerosæ aut lucrativæ Cessionis, quæ virtutem Compensationis ipso jure operantis non mutat. Correus quoque debendi, recte Compensat quod Correο debetur si socii sint *l. 10. ff. ad duob. Reis.* Præterea recte Compensat Fide-juslor ex intercessione sua Conventus, id quod Reo principali vicissim ab eodem Creditore debetur *l. 4. ff. b. t.* Ergo & multo magis quod ipsi Fide-juslor debetur *l. 5. ff. b. t.* cum & ejus interfit, potius non solvere quam solutum repetere. *l. 3. ff. b. t.* Id vero quod pupillorum nomine debetur si Tutor petat, non posse Compensationem objici ejus pecuniæ, quam ipse Tutor suo nomine Adversario debet *l. pen. b. t.* Unde queritur si Tutela unius Pupilli divisa sit inter plures Tutores, an non Debitor Pupillaris nisi Tutori nomine Pupilli ad Debitum exolvendum agenti, recte objiciat Compensationem ejus, quod ejusdem Pupilli nomine sibi ab alio Contutore est Debitum? Quod affirmandum per *l. 36. ff. de Adm. C. per. l. ut.* quoniam divisio solummodo inter ipsos Tutores locum habet, nec ista facit, quoniam sit unius Pupilli Patrimonium. Filius-familias quoque conventus, Compensari potest quod Patri debetur, sed cum conditione si caveat, Patrem Ratum habiturum, id est, non exactum quod is Compensaverit *l. 9. § 1. ff. b. t.* Denique & in delictis Compensatione obtinet, quo sensu Dolus cum Dolo, Culpa cum Culpa dicitur Compensari *l. 10. pr. C. & § 2. ff. b. t. l. 36. ff. de Dol. Mat. l. 39 ff. Solut. Matr.* quæ vera sunt, quoties de Dolo utrinque vindicando pecuniarie tractatur *D. l. 10. § 2.* Nam in publicis Judicis, ubi non privatorum jus, sed publica vindicta ad Coercenda malitia spectatur, non admittitur Compensatione, cum in his poenæ mandent suos Auctores. *l. 2. § 4. C. & l. 2. Jul. de Adult.*

IX.

Venit nunc discutiendus modus opponendi Compensationem, qui, ut ex antedictis liquet, Jure novo plane diversus est à Jure Veteri, siquidem hodie exulta Judiciorum distinctione, Compensatione ipso Jure sit, in quoconque pecuniario Judicio *l. ut. C. b. t. § 30. Inst. de Act.* Dico ipso Jure, hoc est, quod solius Juris vel Legis vi & potestate perficiatur, sine hominis Adminiculo *l. 4, 10, pr. l. 21. f. b. t. l. 4. C. b. t.* Quod intelligendum non quasi Reus Conventus facultatem Compensandi nactus eam non debeat in Judicio allegare, nam ut alleget accesse est, ut ita Judicii innotescat, an sint habiles Compensatione.

nis termini, cum ejus non sit divinare an Actor vicissim quid debat: Ita non quidem ad inducendam sed ad manifestandam Compensationem, non ad extinguendam Obligationem, sed ad probandum eam extintam esse officio Judicis indigemus *l. pen. ff. b. t. l. 2. 7. n. C. eod.* Hocque ad exemplum Acceptilationis, Solutionis & Novationis, quæ similiter quidem ipso jure Obligationem tollunt cum nihilominus in judicio proponendæ & probandæ sint. Satis difficiliter tamen casus hac occasione venit resolvendus, debes mihi Centum ex mutuo, postea incipio tibi Centum *V. G.* ex empto debere, tu vero pactum mecum inis, quod ista Centum petere nolis. Ago tecum ex mutuo; Opponis mihi exceptionem Compensationis; Replico, quod pactus fueris mecum de non petendo, an replicatio mea tollet exceptionem tuam? Respondent aliqui affirmative, propter fidem pacti; Quorum tamen opinionem non sequimur, nec antedictis congruam quamprimum tibi Centum exempto incepi debere, ipso jure sublata fuit tua obligatio ex mutuo, & sic pactum hoc in casu fuit frustraneum, quia nihil quod tolleret adfuit. *U.*ni enim Obligatio mea ex empto tuam Obligationem ex mutuo sustulit, ita eodem momento tua Obligatio ex mutuo sustulit meam ex empto Obligationem. Unde sequitur si revera nihil ex empto debui tibi, nec tuum pactum de non petendo, quæ ex empto tibi debeo, ullam efficaciam habere posse, cum non entis nulla sint antecedentia.

X.

Ex Antecedentibus jam satis Colligere est, diversos esse Compensationis effectus, quorum *Primus* seu præcipuus potissimum in eo consistit, quod Obligationem statim ex eo tempore, quo utrinque debet cepit, ipso Jure tollat *l. 4. 10. 21 ff. b. t. l. ult. C. eod. §. Inst. de ali. Secundus*, quod etiam accessiones Obligationis ipso jure perimantur ut sint pignora & Fide-Juslores *l. 12. C. b. t. l. 3. ff. eod.* *Principali* enim Obligatione sublata ollitur & accessoria *l. 178. de R.* *Tertius* quod Compensatio omnem Debitoris moram impedit, eumque pecunie & usuris exiat *l. 11. 12. ff. b. t. 7unc: l. 4. 5. C. eod.* *Quartus* Effectus est, quod Debitor facultatem compensandi habens si tamen ejus ignarus solverit, tanquam Indebitum id condicere possit *l. 10. §. 1. ff. b. t. l. 5. §. 2. ff. de impenso in res dat. fact. l. 20. ff. de Con. Ind.* *Quintus*, quod Compensatio habetur pro solutione *l. 2. 4. C.*

*l. 4. ff. qui just. in pig. l. 2. 4. ff. b. t. l. 4. §. 7. de re pid. Iunc. l. 10.
ff. b. t. ex quibus jam recte concluditur, & illum qui iuramento pro-
misit se solutum, salva Jurisjurandi Religione, Compensare posse, cum
& deditis intelligatur qui compensat l. 76 ff. d. V. S. Sextus effectus
habet, Quod Compensatione impedit Executionem, nam allegandæ
Compensationis quævis tempora idonea ante Executionem Judicati
l. 2. C. b. t. ita ut post sententiam opponi posset.*

XI.

Postremo observandum Reo Compensationem objiciente Judicem
caute agere oportere, ne reprobando Exceptionem, facultatem
perendi Debitum ei adimat. Item enim reprobatione facta, non
solum impeditur Compensatione, sed Reo quoque perpetuo obstat rei
Judicatae exceptio l. 7. §. 1. ff. b. t. l. 8. §. 2. de neg. gest:

COROLLARIA.

I.

Nemo ab aliquo invasus fugere tenetur, sed jure resilit, ⁱⁿ
fugiendo Certo certius possit effugere periculum.

II.

Frimum i^ctum excipere nullus tenetur, sed juste eundem ante
vertit; modo metus sit aliquem venire an. mo occidendi.

III.

Rei vendit & nondum tamen tradit & periculum ad Emptorem
spectat.

IV.

Negotiorum Gestor a se debitum non exigens, ad usuras tenetur.

V.

Mandator vulneris etiam tenetur de C^ade.

VI.

Mandator C^adis, retracto Mandato ante perpetratum facinus
absolvendus est.

VII.

De Consilium dante Contrarium statuimus.

VIII.

Exceptio non numerat & pecunia post biennium opponi non potest.

IX.

Creditori invito solutio per partes fieri nequit.

F I N I S.

fit, m.

n ante
di.

ptorem

tenetur

facinus

on poter

